

Θεσσαλονίκη: μια πόλη σε μεταβατική περίοδο

Είχα την τιμή από την Πρυτανεία του ΑΠΘ να επιβλέψω το σχεδιασμό και τη διενέργεια μιας μεγάλης έρευνας κοινής γνώμης με αντικείμενο τις σημερινές ταυτότητες που διατρέχουν τον πληθυσμό της Θεσσαλονίκης. Η αρχική στόχευση της έρευνας ήταν περισσότερο να διερευνήσει τις πολιτιστικές πρακτικές και τις κουλτούρες της πόλης, ωστόσο δεν θα μπορούσε να παραβλέψει κανείς στην προσέγγιση των τελευταίων τις οικονομικές και ιδεολογικές συνθήκες εντός των οποίων διαμορφώνονται. Ετσι, η έρευνα επεκτάθηκε πολύ και μπορούμε να πούμε ότι αποτελεί μια πρώτη ολοκληρωμένη βάση προσέγγισης ορισμένων κρίσιμων ποιοτικών και ποσοτικών δεικτών συγκρότησης της τοπικής κοινωνίας.

Τα στοιχεία της έρευνας δείχνουν καταρχήν την τεράστια επιβάρυνση του κοινωνικού και οικονομικού κλίματος, κάτι που βεβαίως ισχύει γενικά για όλη τη χώρα στην τρέχουσα συγκυρία: μεγάλο ποσοστό φτώχειας (20% του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της), υψηλό ποσοστό ανεργίας, δραματική επιβάρυνση των προσωπικών οικονομικών στοιχείων, εικόνα πλήρους κατάρρευσης της οικονομικής κατάστασης της χώρας, εκτίμηση ότι η παρούσα οικονομική κρίση θα διαρκέσει αρκετά χρόνια, χαμηλή εμπιστοσύνη στους θεσμούς και ακόμη χαμηλότερη στους πολιτικούς θεσμούς, απαισιοδοξία για το μέλλον της πόλης σε όλους τους τομείς (οικονομική ανάπτυξη, εργασία, περιβάλλον, ασφάλεια, κλ.π).

Πού ακριβώς μπορεί να καταλήξει όλη αυτή η κοινωνική-οικονομική κρίση; Προφανώς η απάντηση δεν είναι εύκολη. Η πόλη σήμερα μοιάζει να βρίσκεται σε ένα μεταίχμιο διεργασιών, δηλαδή να διατρέχεται ταυτόχρονα από αντίρροπες ιδεολογικές τάσεις χωρίς να διακρίνεται μια κυρίαρχη ιδεολογικο-πολιτική κατεύθυνση. Παραδοσιακά στερότυπα και φοβικά σύνδρομα αντιπαλεύουν απόπειρες «προοδευτικών» αναγνώσεων της κρίσης. Αγνωστικισμοί και εσωστρέφειες συνυπάρχουν σε μια ισορροπία με κουλτούρες περισσότερο «εξωστρεφείς» και «διεθνιστικές» που εντοπίζονται κυρίως στις μικρότερες ηλικίες. Προοδευτικές πολιτιστικές πρακτικές στην αναγνωστικότητα βιβλίων ή στην επιλογή μουσικών προτιμήσεων συμβιώνουν με στοιχεία «εθνικισμού», «τοπικισμού» και ιστορικού αναλφαβητισμού.

Παραφράζοντας μια γνωστή φράση του Α.Γκράμσι θα μπορούσαμε να περιγράψουμε τη σημερινή φάση της πόλης λέγοντας ότι η Θεσσαλονίκη του «συντηρητισμού» και της «εσωστρέφειας» (κυρίαρχα ιδεολογικά πρότυπα από την αρχή της δεκαετίας του 1990 και

έως το τέλος της δεκαετίας του 2010) υποχωρεί, χωρίς ωστόσο να έχει εμφανιστεί ένα διαφορετικό, συνεκτικό και κυρίαρχο «προοδευτικό» πρότυπο που να είναι σε θέση να αντικαταστήσει το παλαιό. Οι κυρίαρχες για μια εικοσαετία πολιτικές ελίτ της πόλης έχουν ήδη αρχίσει να αποσύρονται, χωρίς όμως οι νέες πολιτικές ελίτ να είναι ομογενοποιημένες, συνεκτικές και με σαφές ιδεολογικό στόχο και αναπτυξιακή στρατηγική. Η κοινωνία της πόλης μοιάζει σε αυτήν τη φάση τουλάχιστον να κινείται ιδεολογικά και αξιακά αποσυνδεδεμένη από τις ηγεσίες της.

Η εικόνα αυτή κάνει βεβαίως εξαιρετικά ελκυστική την συστηματική παρακολούθηση των δεδομένων της πόλης το επόμενο διάστημα. Πάνω σ' αυτά τα αναζητούμενα δεδομένα επιβάλλεται να ενεργοποιηθούν παλαιοί «παίκτες» (όπως το Πανεπιστήμιο), αλλά και νέα κοινωνικά υποκείμενα. Το ερώτημα της προοπτικής της πόλης στην επόμενη εικοσαετία είναι ανοικτό, και αυτή τη φορά δεν υπάρχουν οι κεντρικοί πολιτικοί ή οικονομικοί πρωταγωνιστές που υπήρχαν τις παλαιότερες εποχές ώστε να το καλύψουν. Αν είναι αλήθεια ότι η φύση απεχθάνεται το κενό, θα έχει μεγάλο ενδιαφέρον να δούμε ποιός ή ποιοί και κυρίως πώς θα το καλύψουν στα επόμενα χρόνια.

Βερναρδάκης Χριστόφορος

Επίκουρος Καθηγητής Πολιτικών Επιστημών ΑΠΘ